

LOTIN TILINING ZAMONAVIY TIBBIYOT TA'LIMIDA TUTGAN O'RNI

Po'latova S.M.

Toshkent tibbiyot akademiyasi Termiz filiali o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada hozirgi davrda lotin tilining tibbiyotdagi o'rni tahlil qilinadi. Lotin tili katolik dinining asosiy tili bo'lib, tibbiyotda anatomik, klinik va farmatsevtik atamalarni shakllantirish uchun xizmat qiladi. G'arbiy Evropa tillarining shakllanishida, mashhur va professional iboralar bilan boyitishda lotin tilining roli juda kattaligi va xilma-xilligini ifodalab beradi.

Kalit so'zlar: lotin tili, tibbiyot terminologiyasi, o'lik til, kasbiy iboralar, so'zlar.

Annotation. The role of the Latin language in medicine is analyzed in the article. Latin is the main language of the Catholic religion and serves to form anatomical, clinical and pharmaceutical terms in medicine. The role of the Latin language in the formation of Western European languages and the enrichment of folk and professional expressions expresses its greatness and diversity.

Key words: Latin, medical terminology, dead language, professional expressions, words.

Аннотация. В статье анализируется роль латинского языка в медицине. Латынь является основным языком католической религии и служит для образования анатомических, клинических и фармацевтических терминов в медицине. Роль латинского языка в формировании западноевропейских языков и обогащении народными и профессиональными выражениями выражает его величие и многообразие.

Ключевые слова: латынь, медицинская терминология, мертвый язык, профессиональные выражения, слова.

Lotin tili o'lik til ekanligi eramizdan avvalgi V-VI asrlardan ma'lum. O'lik til foydalanishda mavjud bo'lmagan tildir, deb ishonilsa-da, lotin tili atamallari qolyozmalarda ishlatilgan va ishlatilib kelmoqda. Bu "o'lik til"siz inson faoliyatining ko'plab sohalarini tasavvur qilib bo'lmaydi. Lotin tilining doirasi juda keng va sezilarli xilma-xilligi bilan ajralib turadi. 19-asrda fan sohasida lotin tili o'rnini milliy tillarga bo'shatib berdi.

Hozirgi vaqtda lotin tilining ahamiyati, tabiiyki, tibbiyotda juda katta, ammo u gumanitar ta'lim tizimida ham juda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun, tibbiy terminologiya xalqaro tibbiy lug'at bo'lib, asosan lotin va yunon tillari va ularning shakllari asosida qurilgan. Ushbu lug'at butun dunyo bo'ylab tibbiyot sohasi vakillari uchun bir xil darajada tushunarli bo'lishi kerak.

Lotin tili, yuqorida aytib o'tilganidek, zamonaviy roman tillarini o'rganishda zarurdir, chunki bu tillarning tarixi, ko'plab fonetik va grammatik atamalar va lug'atning xususiyatlarini faqat lotin tilini bilish asosida tushunish mumkin.

Ozroq bo'lsa-da, grammatik va leksik tizimiga lotin tili ham katta ta'sir ko'rsatgan german tillarini (ingliz, nemis) o'rganuvchilarga ham tegishli. Lotin tili, shubhasiz, har qanday sohaga yordam beradi.

Lotin - dunyodagi barcha shifokorlarning ilmiy muloqot tili. Ingliz shifokori tomonidan yozilgan retsept Hindiston, Rossiya, Meksika yoki Angolada shifokor tomonidan o'qiladi. Roman guruhining barcha tillari o'zlarining lug'atlarida qo'shimcha ravishda, ozgina bo'lsa-da, ularning morfologiyasida lotin tilining xususiyatlarini o'z ichiga oladi.

Fransuz adabiy tilining shakllanishi davrida unga lotin tili sintaksisi sezilarli ta'sir ko'rsatdi, uning ta'siri ostida fransuz tilidagi kelishik qoidalari, shuningdek, infinitiv shakllari shakllandi. Barcha zamonaviy tillarning zamirida lotin tili yotadi. Lotin tili iboralari faqatgina tibbiyot sohasida emas, balki, barcha jabhalarda qo'llaniladi. Zamonaviy tillarning ildizining ko'p qismi lotin so'zlaridan tashkil topgan. Yevropa tillari qo'lyozmalarining ko'p qismi lotin alifbosiga asoslangan. Biologiya, tibbiyot va yuridik sohalarda lotin tili atamashunosligi mustahkam ildiz otdi. Ayniqsa, tibbiyot sohasida lotin-yunon atamaları qo'llanilib kelmoqda. Lotin tilida ifodalangan ko'pgina hikmatli so'zlar antik yozuvchilar, faylasuflar va tibbiyot olimlarining nutqidan olingan hikmatli iboralardir. Yunon faylasufi Gippokratning: *Ars longa, vita brevis* (hayot qisqa, san'at abadiydir), *In via est in medicina via sine lingua Latina* (Lotin tilisiz tibbiyotga yo'l yo'q) kabi hikmatli iboralari bizgacha yetib kelgan.

Gaudeamus- talabalar madhiyasi o'rta asrlarda lotin tilida yozilgan bo'lib, dunyoning barcha qismiga yetib borgan. Lotin tilini tibbiyot va veterinariya institutlarida, universitetlarning biologiya va tabiiy fanlar fakultetlarida o'rganish zarurligiga shubha yo'q.

Lotin tili falsafiy suhbatlar uchun ham, kundalik suhbatlar uchun ham xizmat qildi. Bugungi kunda lotin alifbosi dunyo tillarining yarmiga xizmat qilmaydimi?

Rim raqamlariga kelsak, ehtimol ularni faqat Antarktida aholisi ishlatmaydi. Lekin, lotin tili alifbosi ko'pchilik davlatlarga xizmat qilishi ma'lum. Lotin tilining xalqaro ilmiy va badiiy madaniyat tili sifatidagi asosiy fikrlarni ko'rib chiqish, uning bizning davrimiz ehtiyojlariga muvofiq yashash va rivojlanish qobiliyati haqida xulosa chiqarish imkonini beradi. Lotin tilida nashr etilgan jurnallar ko'p sonlidir: "Latinitas" (Vatikan), "Palaestra Latina" (Barselona), "Vox Latina" (Saarbrücken), "Vita Latina" (Avignon), "Orbis Latinus" (Mendoza), Argentina). Lotin (yozma til sifatida) tibbiyot, tabiatshunoslik va yuridik terminologiyaning xalqaro tili bo'lib qoladi.

Lotin tili zamonaviy katolik cherkovi tomonidan rasmiy til sifatida qo'llaniladi. Vatikan hujjatlari lotin tilida saqlanadi va papalarning xabarları jamlanadi. G'arb diniy an'alariga ko'ra, ilmiy dissertatsiyalar va qo'lyozmalar hali ham lotin tilida yoziladi. Lotin tilini bilish katolik cherkovi ruhoniylari uchun ajralmas hisoblanadi.

Lotin tili qariyb 20 asr davomida Yevropa xalqlariga aloqa vositasi sifatida xizmat qildi. Uning yordami bilan ular Rim va qisman yunon madaniyati bilan

tanishdilar va idrok etdilar. Bundan tashqari, Evropa tillari lug'aviy boyitish manbai sifatida lotin tilidan foydalangan. Olimlarning hisob-kitoblariga ko'ra, ingliz tilidagi eng keng tarqalgan 20 ming so'zdan 10400 ga yaqini lotin, 2200 ga yaqini yunon va atigi 5400 ga yaqini anglo-sakson so'zlaridir. Bugungi kunda roman tillarida so'zlashuvchilarning umumiy soni 580 million kishini tashkil qiladi. 60 dan ortiq mamlakatlar milliy yoki rasmiy tillar sifatida roman tillaridan foydalanadilar (jumladan: fransuz - 30, ispan - 20, portugal - 7, italyan - 3) va lotin yozuvi tizimidan taxminan 30% foydalaniladi. Lotin tilida juda aniq so'z yasash tizimi yaratilgan. Shuning uchun, lotin tili (va qisman yunon tili) ilmiy-texnik terminologiyani shakllantirish uchun xizmat qiladi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash mumkin-ki, lotin tili qadimgi yunon tili bilan bir qatorda hozir ham xalqaro ijtimoiy-siyosiy va ilmiy terminologiyaning shakllanishida manba bo'lib xizmat qilmoqda. Ko'rinib turibdiki, lotin tilini o'rganish va bu boradagi bilimlarni yuqori darajada saqlash, zamonaviy ta'limning o'ta dolzarb vazifasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. L.U.Xojayeva, X.A.Zohidova, Z.Z.Raxmatillayeva. Lotin tili. 2005. b-7-9
2. V.M. Hakimova. «Роль латинского языка в медицине и в современном мире».b.132-134.
3. А.В.Подосинов.Lingua Latina. Введение в латинский язык и античную культуру. 1998. -b.3-4.
4. М.Н. Чернявский. Латинский язык и основы медицинский терминологии. - 2002. b.9-16.